

100 років служіння книзі, освіті, науці

Наукова бібліотека Херсонського державного університету (директор

Директор Наукової бібліотеки – Голова методичної ради обласного методичного центру бібліотек ВНЗ м. Херсона III-IV рівня акредитації, член правління Херсонського обласного бібліотечного товариства
АРУСТАМОВА Нателла Артемівна

Нателла Арустамова) – одна з найстаріших та найбільших вишівських книгозбірень Херсонщини. Ровесниця університету, бібліотека стала невід’ємною частиною його історії. Від бібліотеки Юріївського учительського інституту (декілька сотен книг) до сучасного інформаційного центру пройдено нелегкий, але значний і цікавий шлях. За цей період роботу бібліотеки очолювали *А.Білич, К. Білостоцька, Алла Шаганян, Юлія*

Кузнєцова, Лариса Корж.

За 100 років зібрано унікальний за складом багатогалузевий бібліотечний фонд, що налічує більше півмільйона документів українською, англійською, болгарською, іспанською, італійською, німецькою, польською, російською, турецькою, французькою мовами. До складу фонду входять наукова, науково-методична, навчальна, художня література, періодичні видання як на традиційних, так і на електронних носіях. 63% від загального фонду становить наукова література. Постійно зростає кількість наукових робіт учених університету, дисертаційний фонд. За останнє десятиріччя якісні зміни відбулися в основному книжковому фонді, що поповнився творами українських істориків, діячів культури, педагогів, зокрема М. Грушевського, Д. Яворницького, М. Драгоманова, С. Русової та ін. З’явилася значна кількість книг з українського народознавства, оновився фонд художньої літератури творами раніше заборонених або забутих письменників.

Перлиною бібліотеки є фонд рідкісних та цінних видань. У 2011 р. з метою забезпечення зберігання та раціонального використання проведено повноцінну роботу з виявлення цінних документів в основному

книгосховищі та в інших підрозділах бібліотеки. Науковою організацією фонду займалась *Марина Сюзьова*, довідково-бібліографічний апарат створювали *Людмила Воїнова*, *Валентина Коваль*. За сприяння професора *Олександра Ходосовцева*, колишнього ректора університету, та декана факультету технологій та сфери обслуговування *Володимира Ченка* у 2012 р. виділено та обладнано меблями приміщення для фонду рідкісних та цінних видань, у якому зберігається більше 4 тисяч документів XIX–XX ст. (1826-1946

Книги із фонду рідкісних та цінних видань

рр.), зокрема «Критика чистого розуму» І. Канта (1902 р.), «Солнце» К. Юнга (1898 р.), «Физиологическая психология» Т. Цигена (1909 р.), «Всеобщая психология с физиогномикой» І. Сикорского (1912 р.), прижиттєві видання О. Блока (1916 р.), К. Бальмонта (1912 р.), М. Чернявського (1920 р.) та інші наукові та художні видання українською, російською, англійською, французькою та німецькою мовами.

Фонди Наукової бібліотеки постійно поповнюються виданнями Національного інституту стратегічних досліджень, наукових установ НАПН України, Українського наукового інституту Гарвардського університету. Велику частину поповнення фондів бібліотеки становлять дарунки від вищих навчальних закладів України, благодійних фондів, викладачів університету, студентів. Завдяки проекту Британської Ради «Бібліотека тисячоліття» (The Millennium library), що є частиною довготермінової програми встановлення партнерських зв'язків у світовому масштабі, бібліотека одержала 250 томів світової класики англійською мовою.

За сприяння доктора Якуба Форста-Баттаглія, директора Австрійського культурного форуму в Києві, у дар бібліотеці передано 140 томів літератури німецькою мовою з різних галузей знань.

Як коштовний подарунок зберігаємо книги з особистого зібрання, рукописи – спадок доктора філологічних наук, професора, заслуженого працівника культури України, заслуженого діяча мистецтв України, талановитого режисера, колишнього ректора університету *Олега Мішукова*, який довгі роки очолював Бібліотечну раду університету. До фонду бібліотеки також була передана особиста бібліотека *сім'ї Назарових*, випускників нашого університету – більш ніж 500 книг. Особистий вклад у поповнення бібліотечного фонду внесли ректор університету, професор *Василь Стратонов* та радник ректора, професор *Юрій Беляєв*.

З нагоди 100 річчя університету особисту колекцію книг подарував бібліотеці народний художник України, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну *Володимир Чуприна*. Серед дарунків є цінні видання з мистецтва, альбоми кінця XIX – початку XX сторіччя.

Кропітку, відповідальну роботу з комплектування й організації збереження фонду ведуть завідувачі відділами *Тетяна Чмара* та *Олена Петрошук*.

Загальна площа бібліотеки становить 1618,68м². До послуг читачів

Видача комплектів навчальної літератури першокурсникам

З абонементи та комп'ютеризовані читальні зали (зокрема 3 галузеві читальні зали, зала каталогів, зала періодичних видань та наукової літератури, універсальна читальна

зала навчальних і довідкових видань) загальною кількістю місць для

читачів – 380. Щороку всі структурні підрозділи бібліотеки обслуговують близько 35 тис. користувачів. Високу якість обслуговування забезпечують завідувач відділу *Ганна Кобенко*, бібліотекарі *Алла Арустамова*, *Наталія Глуцька*, *Анжела Гнатова*, *Любов Карпяк*, *Ольга Лісна*, *Олена Михайлова*, *Світлана Рудченко*, *Наталія Русанова*, *Ольга Тельненко*, *Віра Ямова*.

Наукова бібліотека працює в режимі нових інформаційних технологій з 2002 р., має вільний доступ до мережі Інтернет. Бібліотечна Web-сторінка, яку з перших днів веде *Інна Марченко*, містить інформацію про бібліотеку, її діяльність та послуги, власні бази даних, включає ілюстративний ряд, що забезпечує віртуальне відображення динамічного життя бібліотеки: світлини найбільш цікавих елементів виставок, масових заходів тощо. Система внутрішніх і зовнішніх покликань, забезпечує користувачам навігацію ресурсами Інтернет. В соціальних мережах бібліотеку університету активно представляє *Олена Ладичук*.

Студенти університету у читальній залі №2
(періодичних видань)

Першою електронною базою даних бібліотеки став електронний каталог elibrary.ksru.edu, розроблений за програмою фахівців університету. Станом на травень 2017 р. база даних охоплює 133680 бібліографічних записів документів, що в повному обсязі відображає фонд бібліотеки. Поповнюють та редагують каталог

завідувач сектору каталогізування *Ірина Маркович* та бібліотекар I категорії *Наталія Кондаурова*.

У 2012 р. тоді професор *Олександр Співаковський* вручив спеціальний подарунок – ноутбук, що став своєрідним поштовхом до інноваційних проектів. Цього ж року було комп'ютеризовано інформаційно-бібліографічний відділ, відділ обслуговування, збільшено кількість комп'ютерів у відділі комплектування та наукового оброблення документів, у читальних залах, що розширило функції та послуги бібліотеки.

Започаткована нова форма експонування документів – віртуальна

Заслужені нагороди:
В. Коваль, Н. Арустамова, Л. Вознюк

виставка розширила можливості інформування користувачів у режимі он-лайн та стала основою для створення нової бази даних.

У 2013 р. запроваджено нову послугу «Віртуальна довідка», за допомогою якої користувачі мають змогу отримувати професійну бібліографічну довідку он-лайн.

Готовність Наукової бібліотеки докласти внесок у підвищення рейтингу університету зумовила ініціювання низки інноваційних проектів. Особливою стала роль бібліотеки в підтримці філософії відкритого доступу в університеті. Робота над створенням відкритого архіву університету

eKhSUIR почалась у 2012 р. Освоювали цей проєкт *Вікторія Штуріна, Оксана Блінова, Сусанна Каспарова, Тетяна Гаврилук*. У 2014 р. електронний архів-репозитарій університету

Веб-сторінка електронного архіву відкритого доступу eKhSUIR

eKhSUIR зареєстровано в міжнародних реєстрах відкритого доступу OPEN DOAR та ROAR. Сьогодні репозитарій дає змогу зробити наукові праці наших співробітників максимально доступними світовому науковому товариству. Репозитарій постійно розвивається, відкриваються нові розділи, поповнюється банк даних. Досягнення науковців університету представлено більш ніж у 2700 документах, кількість переглядів станом на травень 2017 р. становить понад 179128 у різних країнах світу (Канада, США, Німеччина, Японія, Франція, Швейцарія, Італія, Китай тощо). Відповідно до світового рейтингу RANKING WEB OF REPOSITORIES від Webometrics репозитарій університету займає 34 місце серед більше 300 вищих навчальних закладів України, за критерієм Size посідає 27, Visibility – 42, Files Rich – 44, за критерієм Scholar – 32. Херсонський державний університет – єдиний виш м. Херсона, репозитарій якого знаходиться в цьому рейтингу.

Наукова інформаційно-бібліографічна робота є одним з найважливіших напрямів діяльності бібліотеки. Від того, наскільки ефективно вона організована, залежить успішне розв'язання головного завдання бібліотеки університету – науково-інформаційне забезпечення освітнього процесу.

Фахівці бібліотеки не тільки здійснюють інформаційну підтримку головних завдань вишу, але й ведуть самостійну роботу в галузі книгознавства та бібліотекознавства. Ураховуючи інформаційний попит читачів, створюється власна бібліографічна продукція. У рамках наукової теми бібліотеки «Сучасні підходи до інформаційно-бібліотечного забезпечення наукових досліджень у вищих навчальних закладах України в контексті європейського освітнього простору» здійснюється підготовка науково-допоміжних видань, тематичних, поточних, бібліографічних, рекомендаційних покажчиків, методичних рекомендацій та практичних посібників, інформаційно-аналітичних оглядів. За останні роки підготовлено до друку 15 таких видань, видано – 8. Ведеться інформаційний супровід

Видання Наукової бібліотеки університету наукових робіт.

науково-дослідних тем. Вільне оперування широким спектром інформаційних джерел незалежно від формату, виконання довідок ускладненого характеру забезпечує провідний бібліограф *Рима Харчевнікова*. За рік бібліографи надають близько 1000 консультацій з визначення індексів УДК до

Наукова бібліотека бере активну участь у формуванні національних реферативних ресурсів. Створюється база даних для інформаційного проекту «Україніка наукова» та Українського реферативного журналу «Джерело». Першим кроком у цьому напрямі став спільний проект з Державною науковою педагогічною бібліотекою ім. В. Сухомлинського з реферування

збірника наукових праць «Педагогічні науки». На сьогодні за ініціативою Наукової бібліотеки укладено угоди про інформаційну співпрацю між університетом та Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України. До бази даних надається реферативна інформація про такі фахові періодичні видання ХДУ: «Чорноморський ботанічний журнал», наукові вісники ХДУ: «Економічні науки», «Юридичні науки», «Психологічні науки» та «Інформаційні технології в освіті». Здійснює роботу з реферування завідувач сектору інформаційного обслуговування *Ольга Лаврик*.

Змінюються форми бібліотечної діяльності, постійно розширюються межі бібліотечного простору, модифікується традиційна аналітична функція бібліотеки. З 2012 р. ведеться моніторинг періодичних видань, що входять до наукометричних баз даних, укладаються списки наукових журналів,

Науково-практичний семінар для членів методичного об'єднання бібліотек ВНЗ м. Херсона

інформація висвітлюється на веб-сторінці бібліотеки.

У квітні 2017 р. розпочався спільний проект Наукової бібліотеки та кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики, за допомогою якого в науковців

університету є можливість отримувати сервісну послугу щодо аналітики публікацій. Зокрема, за допомогою послуги уможлиблює відстежувати публікаційну активність університету за показниками наукометричних баз даних Scopus, Google Scholar. Збір та вивчення інформації щодо публікаційної активності вчених уможлиблює проектування стратегії розвитку науки в університеті.

На підставі рішення вченої ради університету з 2015 р. бібліотека є науковою.

Протягом кількох десятиліть фахівці бібліотеки формують інформаційну культуру користувача. У рамках курсу «Основи бібліотечно-бібліографічних

знань», що викладають для студентів усіх спеціальностей і форм навчання, розглядається систематизована сукупність бібліографічних знань, умінь,

Дні поезії у читальній залі №5
(соціально-гуманітарних наук)

навичок, що забезпечує здійснення індивідуальної інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення

потреб в інформації. Основна мета курсу – навчити читачів

орієнтуватися в потоці інформації, оволодіти алгоритмом пошуку.

Через систему культурно-просвітницької роботи бібліотека реалізує свою гуманістичну місію. Вікова історія просвітницьких традицій, духовні скарби фондів зумовили роль бібліотеки у вихованні студентської молоді. Тематичні заходи, літературно-музичні зустрічі, усні журнали, презентації нових надходжень, книжкові перегляди та виставки, завдяки творчому підходу організатора цієї роботи заступника директора *Лариси Вознюк*, що всебічно розкривають фонди бібліотеки, завжди збирають однодумців та ґрунтуються на постійному взаємозв'язку з читачем.

На сучасному етапі набувають значення міжнародні проекти. У травні 2017 р. Наукова бібліотека в рамках святкування 100-ї річниці університету,

Нателла Арустамова, Валдіс Мазуліс, Олег Веретенников, Вента Копере, Василь Стратонов, Оксана Лаврикова, Сергій Омельчук

Днів Європи та Днів науки ініціювала тематичну зустріч «Херсон – Латвія: культурно-історичні зв'язки». Основною метою візиту латвійської делегації в складі почесного консула Латвійської Республіки в Одесі Олега Веретеннікова, директора Академічної бібліотеки Латвійського університету Венти Коцере з колегами було започаткування тісної співпраці Наукової бібліотеки Херсонського державного університету з бібліотекою Латвійського університету. За результатами зустрічі підписано угоду про співпрацю між Херсонським та Латвійським університетами. Підписання угоди між двома вишами європейських держав, творча та тепла атмосфера зустрічі дає надію на розвиток спільних культурних і наукових проєктів.

Наукова бібліотека веде активну роботу в царині бібліотечної справи. Директор бібліотеки є членом Науково-методичної комісії сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України. Як методичний центр бібліотек ВНЗ м. Херсона бібліотека університету розвиває партнерські взаємозв'язки з бібліотеками – членами об'єднання, забезпечує інформаційну та методичну підтримку впровадження інноваційних підходів у бібліотечну практику. Саме завдяки компетентності провідного методиста *Ольги Козлової* на високому рівні проводяться науково-практичні семінари, консультації з питань організації роботи в бібліотеках ВНЗ.

Фахівці бібліотеки завжди беруть активну участь у роботі наукових конференцій провідних бібліотек України. Наукова бібліотека – активний член Української бібліотечної асоціації, директор *Нателла Арустамова* – член правління Херсонського обласного бібліотечного товариства.

Сучасна бібліотека нашого закладу переживає процес трансформації. Модернізація системи вищої освіти в країні та розвиток інформаційних технологій зумовили зростання ролі бібліотеки як основної ланки інформаційно-технологічної інфраструктури науки. Колективом Наукової бібліотеки докладено багато зусиль, щоб в умовах інформатизації

суспільства не тільки не втратити своїх позицій, а й стати провідним науково-інформаційним центром університету.

Колектив Наукової бібліотеки Херсонського державного університету